

**NDKI EMF “Texnologik jarayonlar va ishlab
chiqarishni avtomatlashtirish
va boshqaruv” kafedrasining
Informatika va AT fanidan**

Taqdimoti

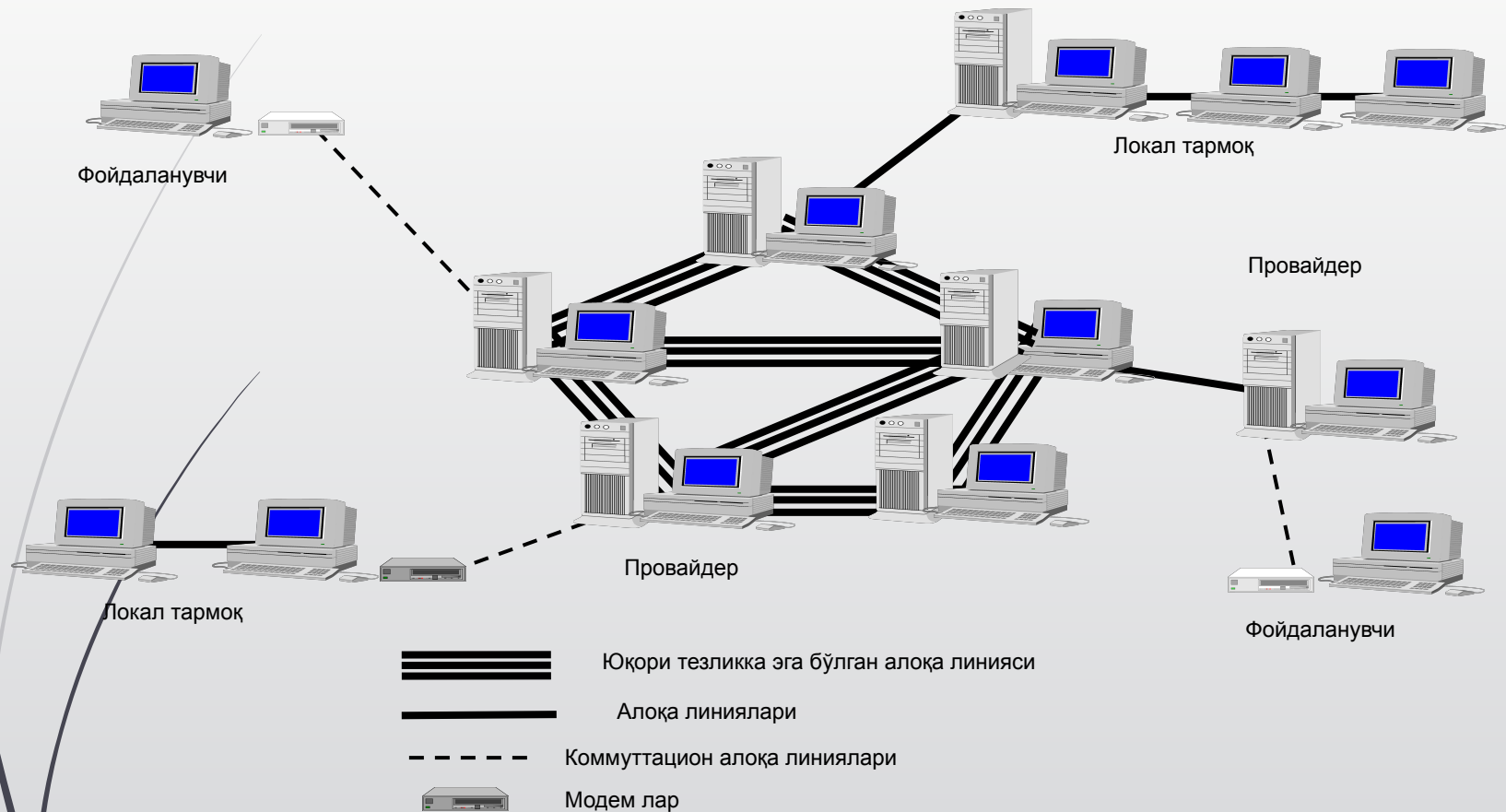

РЕЖА

Интернет тармоғининг тузилиши;

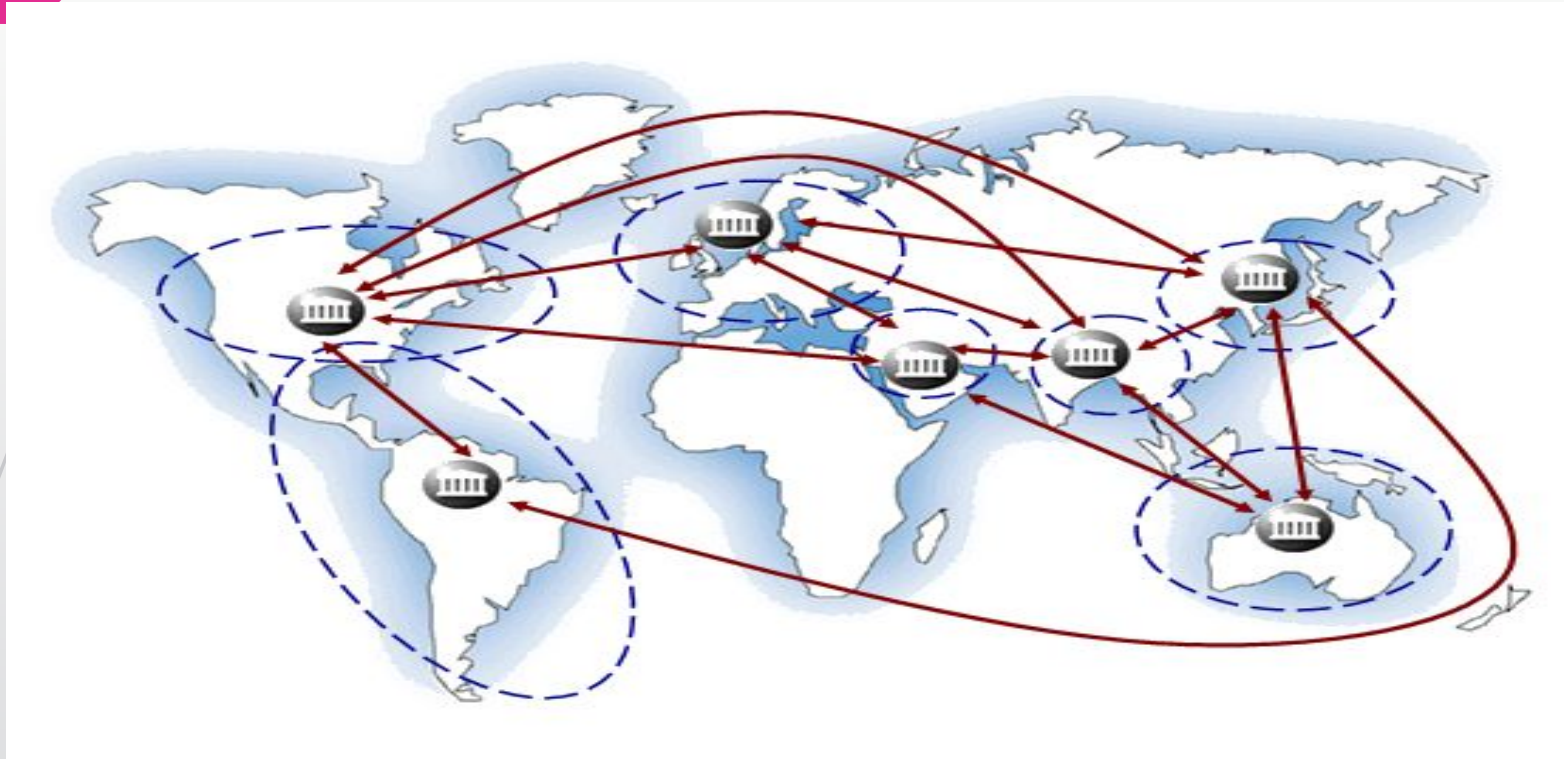
- Интернетга боғланиш усуллари: телефон линияси орқали Интернетга уланиш; мобил алоқа воситалари ёрдамида Интернетга уланиш;
- Веб саҳифа, Веб сайт ва Веб портал тушунчалари;
- Манзил тушунчаси ва Интернет ресурслари манзили;
- Электрон почта хизмати;
- Хабар ва почта қутиси тушунчалари;
- Хабарларнинг турлари; Хабарларни узатиш ва қабул қилиш; Хабарларни кўпчилликка юбориш;
- Электрон почта манзили;
- Спам тушунчаси, спамларнинг турлари ва уларга қарши курашиш; Фильтрлар ва қора рўйхат;
- Миллий ва халқаро электрон почта хизматлари.

Интернет тушунчаси

Интернет - бу ягона стандарт асосида фаолият кўрсатувчи жаҳон глобал компьютер тармоғидир. Унинг номи икки хил талқин қилинади, яъни “International Network” – халқаро тармоқ ва “Interconnected networks” «тармоқлараро» деган маънони англатади.

Глобал тармоқ тушунчаси

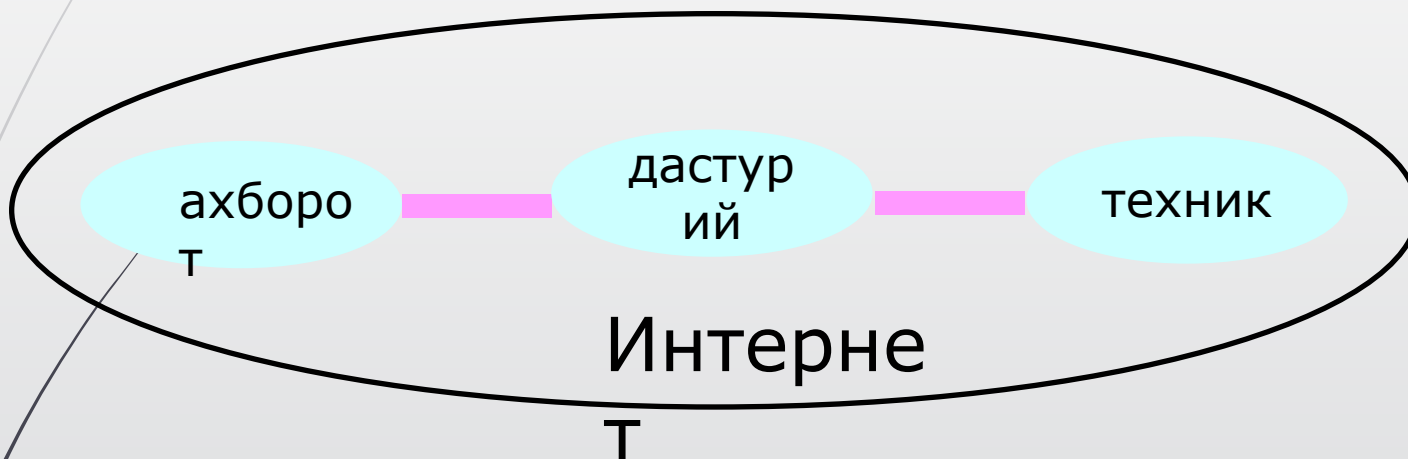

Интернет тармоғининг асосий ячейкалари (қисмлари) бу шахсий компьютерлар ва уларни ўзаро боғловчи локал тармоқлардир. Интернет тармоғи – бу глобал тармоқ вакили ҳисобланади.

Интернет алоҳида компьютерлар ўртасида алоқа ўрнатибгина қолмай, балки компьютерлар гуруҳини ўзаро бирлаштириш имконини ҳам беради.

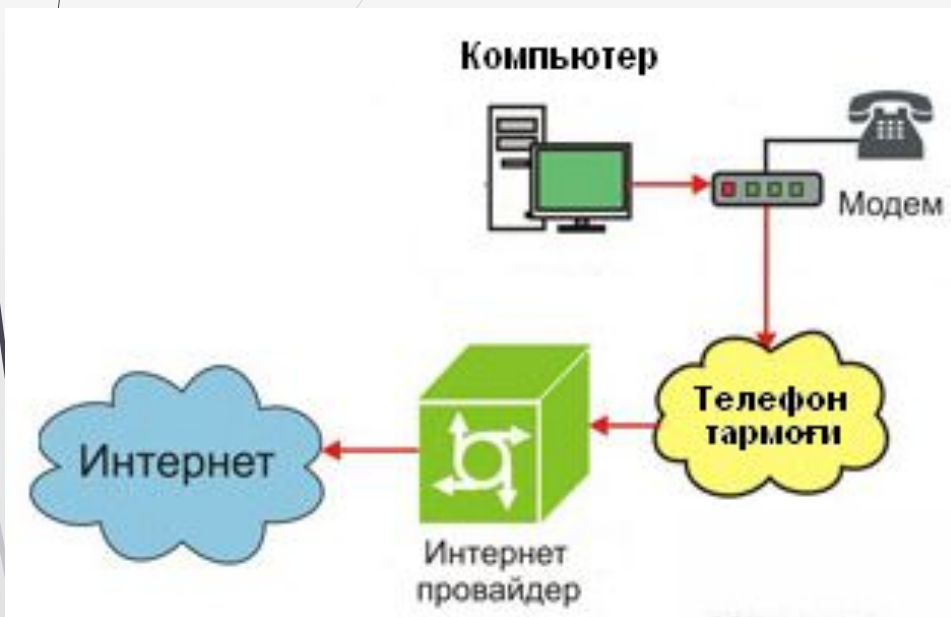
Интернет тармоғининг тузилиши

- Интернет ўз - ўзини шакллантирувчи ва бошқарувчи мураккаб тизим бўлиб, асосан учта таркибий қисмдан ташкил топган:

- Интернет тармоғининг техник таъминоти ҳар хил турдаги компьютерлар, алоқа каналлари ҳамда тармоқнинг техник воситалари мажмуасидан ташкил топган.
- Интернет тармоғининг дастурий таъминоти тармоққа уланган хилма-хил компьютерлар ва тармоқ воситаларини ягона стандарт асосида ишлашни таъминловчи дастурлар.
- Интернет тармоғининг ахборот таъминоти Интернет тармоғида мавжуд бўлган турли электрон ҳужжатлар, график расм, аудио ёзув, видео тасвир, веб-сайт ва ҳоказо кўринишдаги ахборотлар мажмуасидан ташкил топган.

Интернет билан боғланиш

Оддий телефон линияси орқали Интернетга боғланиш

Мобил телефон орқали Интернетга боғланиш

Модем тушунчаси ва унинг вазифаси

- Модем модулятор-демодулятор сўзларининг қисқартирилган шакли ҳисобланади. Модем сигнали (ахборот) телекоммуникация каналлар бўйлаб узатишни таъминлайди.
- Модем ёрдамида интернетда оддий аналог телефон тармоғи орқали боғланиш мумкин. Бундай модемларнинг назарий жиҳатдан энг юқори фойдаланиш тезлиги 56 Кб/сек. ни ташкил этади.
- Модем ички ва ташқи турларга бўлинади ва ҳар иккаласи ҳам интернетга ёки телекоммуникация тармоқларига уланиш учун хизмат қилади.

Ташқи
факс/модем

Симсиз модем

Ички
модем

Интернет тармоғи вазифаси ва ундан фойдаланиш мақсадлари

- Интернет тармоғининг вазифаси интернет тармоғи абонетларига веб-ҳужжатларни ўқиш, электрон почта, файл узатиш ва қабул қилиш, мулоқотда бўлиш, тармоқда ҳужжатларни сақлаш ва улар билан ишлаш хизматини кўрсатиш.
- Интернет тармоғидан ахборотларни алмашиш, масофавий таълим олиш, конференциялар ўтказиш, веб-сайтларни ташкил этиш, электрон почтани жорий қилиш, мулоқот ўрнатиш ва шу каби мақсадларида фойдаланилади.

Веб-саҳифа тушунчаси ва шакли

- Интернет манзили (URL) билан бир хил маънода белгиланувчи мантиқий бирлик. У веб-сайтнинг таркибий қисмидир. Веб саҳифа бирор воқелик, ҳодиса ёки объект тўғрисида маълумотларни ўзида жамлаган маълумотлар файлидир.

Веб-сайт тушунчаси ва шакли

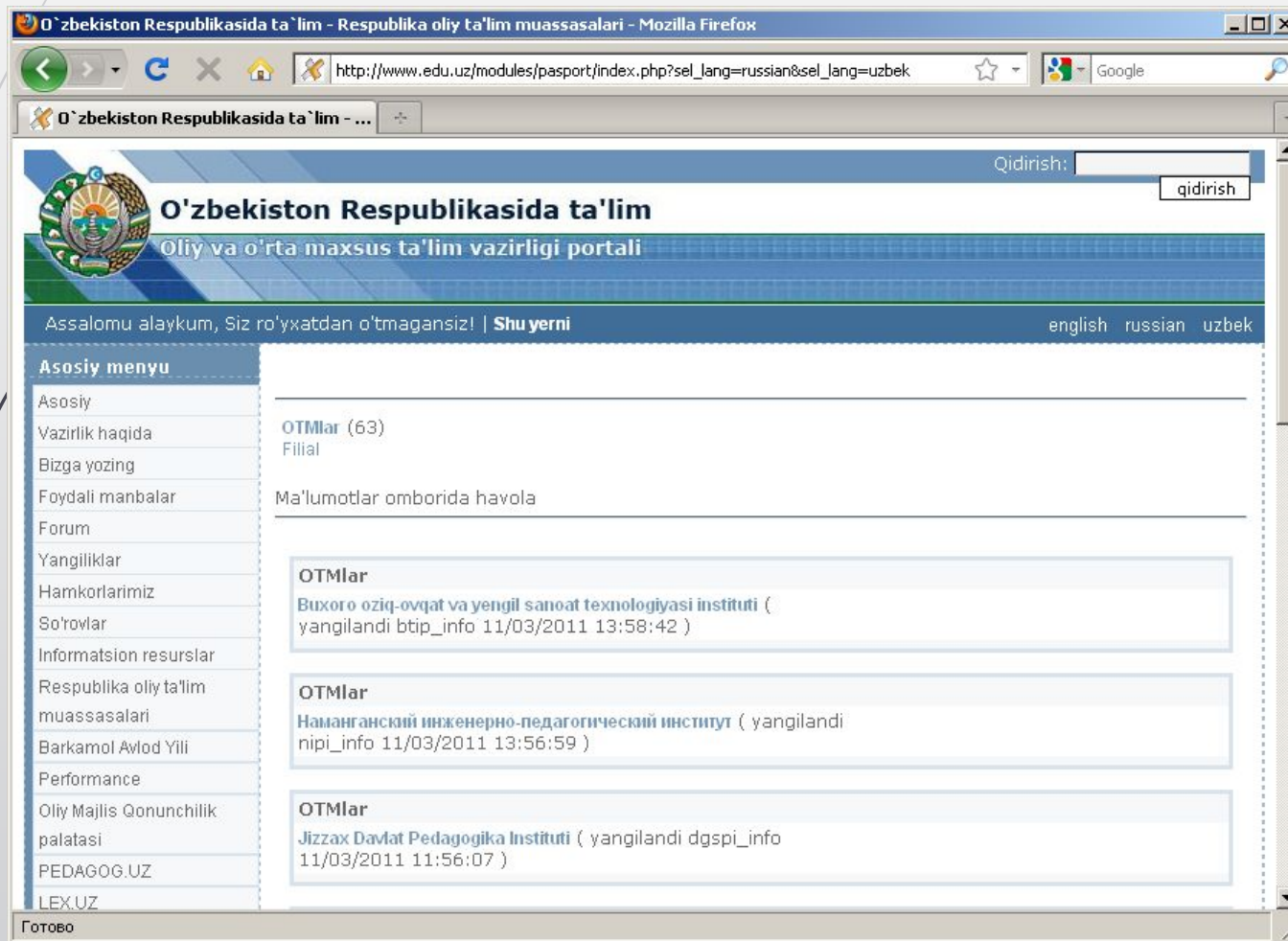
- Веб-сайт инглизча “site” сўзидан олинган бўлиб, жой, жойлашиш каби маъноларни билдиради.
- Умумжаҳон ўргимчак тўри маълум ахборотни топиш мумкин бўлган ва ноёб URL манзиллар билан белгиланган виртуал жой.
- Веб-сайт бош саҳифасида сайтнинг бошқа саҳифалари ёки бошқа сайтларга мурожаатлари мавжуд бўлади.
- Веб-сайт саҳифалари HTML, ASP, PHP, JSP, технологиялари ёрдамида яратилиб, матн, график, дастур коди ва бошқа маълумотлардан ташкил топган бўлиши мумкин.
- Веб-сайтни очиш учун браузер дастуридан фойдаланиб унинг манзил майдонига керакли веб сайтнинг манзили киритилади.
- Веб-сайт шахсий, тижорат, ахборот ва бошқа кўринишларда бўлиши мумкин.

Веб портал тушунчаси

- Веб портал (инглизча “portal” – дарвоза сўзидан олинган) - бу Интернет фойдаланувчисига турли интерактив хизматларни кўрсатувчи йирик веб-сайт.
- Порталлар горизонтал (кўп мавзуларни қамровчи) ва вертикал (маълум мавзуга бағишланган), халқаро ва минтақавий, шунингдек оммавий ва корпоратив бўлиши мумкин
- Портал орқали Интернет фойдаланувчиларига қуйидаги интерактив хизматлар кўрсатилади:
 - Электрон почта
 - Маълумотларни қидириш
 - Веб-сайтларни жойлаштириш
 - Конференцалоқаларни тақдим этиш
 - Янгиликлар
 - форумлар ва х.к

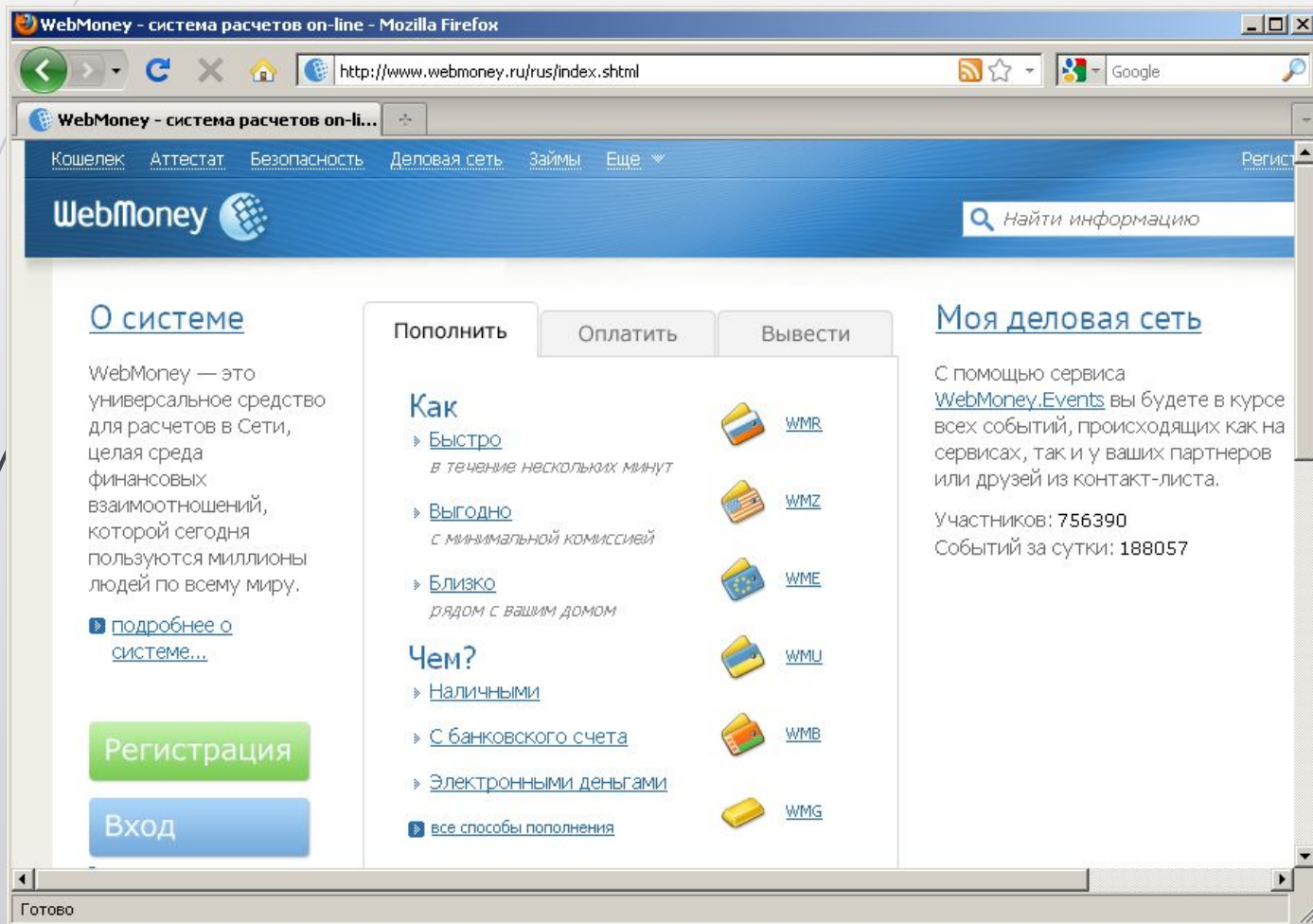
Веб сайтларнинг тоифалари ва вазифалари (Таълим сайтлари)

- Бу турдаги сайтларга таълим муассасалари, илмий-тадқиқот муассасалари ва масофавий таълим сайтлари киради, масалан: edu.uz, eduportal.uz

Веб сайтларнинг тоифалари ва вазифалари (Тижорат сайтлари)

- Бу турдаги сайтларга интернет дўконлар, интернет тўлов тизимлари ва интернет конвертация тизимлари сайтлари кирди, масалан: websum.uz, webmoney.ru, egold.com

Веб сайтларнинг тоифалари ва вазифалари (Кўнгилочар сайтлар)

- Бу турдаги сайтларга компьютер ўйинларига, фотогалереяларга, саёҳат ва туризмга, musiqa ва кино намоишларга бағишланган сайтларни киритиш мумкин, масалан: mp3.uz, melody.uz, shou-biznes.uz

Веб сайтларнинг тоифалари ва вазифалари (Корхона ва ташкилотлар сайтлари)

- Бу турдаги сайтларга давлат корхоналари, хўжалик ва бошқарув органлари сайтлари киритилади.

Yangiliklar - O'zbekiston Aloqa Va Axborotlashtirish Agentligi - Mozilla Firefox

http://www.aci.uz/news/

ЎЗБЕКИСТОН АЛОҚА ВА АХБОРОТЛАСHTIRИШ АГЕНТЛИГИ

Bosh sahifa

Yangiliklar	O'zAAA yangiliklari
Biz haqimizda	O'zbekiston yangiliklari
OzAAA tarkibi	QAV AKT haqida
Tadbirlar	2007 yil yakunlari
Litsenziyalash	AKT rivojlanishining qisqacha tavsifi (2002-2007)
Sertifikatlashtirish, metrologiya va standartlashtirish	O'zbekistonda AKT rivojlanishining sharxi (2006-2008)
Meyoriy baza	
Xalqaro hamkorlik	
Komissiyalar, kengashlar, qomitalar	
Virtual qabul	
On Line xizmatlar	
Boshqa axborot	

O'zAAA yangiliklari

[Elektron hujjat aylanishi takomillashmoqda](#)

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasining Axborot va kommunikatsiya texnologiyalari masalalari qo'mitasida "Elektron raqamli imzo to'g'risida"gi va "Elektron hujjat aylanishi to'g'risida"gi qonunlarning ijrosi samaradorligini yanada oshirishga bag'ishlangan davra suhbatlari bo'lib o'tdi.

21.01.2011

[Yil yakunlariga bag'ishlandi](#)

O'zbekiston yangiliklari

[Oqsaroyda qabul](#)

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov 18 fevral kuni Oqsaroyda Amerika-O'zbekiston savdo palatasi raisi Kerolin Lemm rahbarligidagi delegatsiyani qabul qildi.

19.02.2011

[O'zbekiston-AQSH biznes-forumi](#)

Poytaxtimizdagi Xalqaro hamkorlik markazida 18 fevral kuni O'zbekiston va AQSH ishbiarmon doiralarning biznes-forumi bo'lib o'tdi. Anjumanda O'zbekiston Respublikasi tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vaziri G.Saidova O'zbekiston bilan AQSH o'rtasidagi o'zaro munosabatlar barcha jabhalarda, jumladan, savdo-iqtisodiy sohada ham izchil rivojlanib

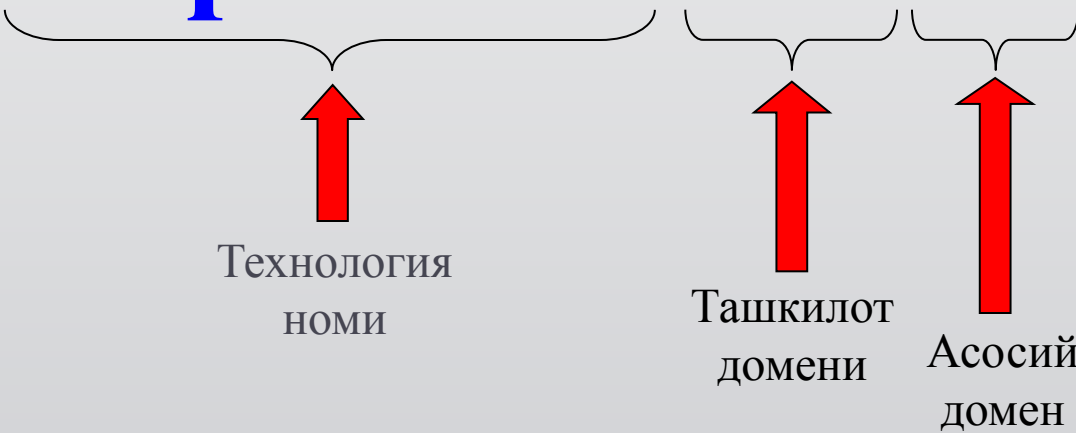
Интернетда манзил тушунчаси ва Интернет ресурслари манзили

Саҳифа, файл ёки бошқа ресурснинг Интернетда жойлашишини аниқловчи ноёб манзил – URL деб аталади.

Компьютер домен манзилининг ёки веб ресурс манзилининг намунавий кўриниши қуйидагича: <http://www.tuit.uz>, <http://www.aci.uz>.

<http://www.domain2.domain1>

<http://www.tuit.uz>

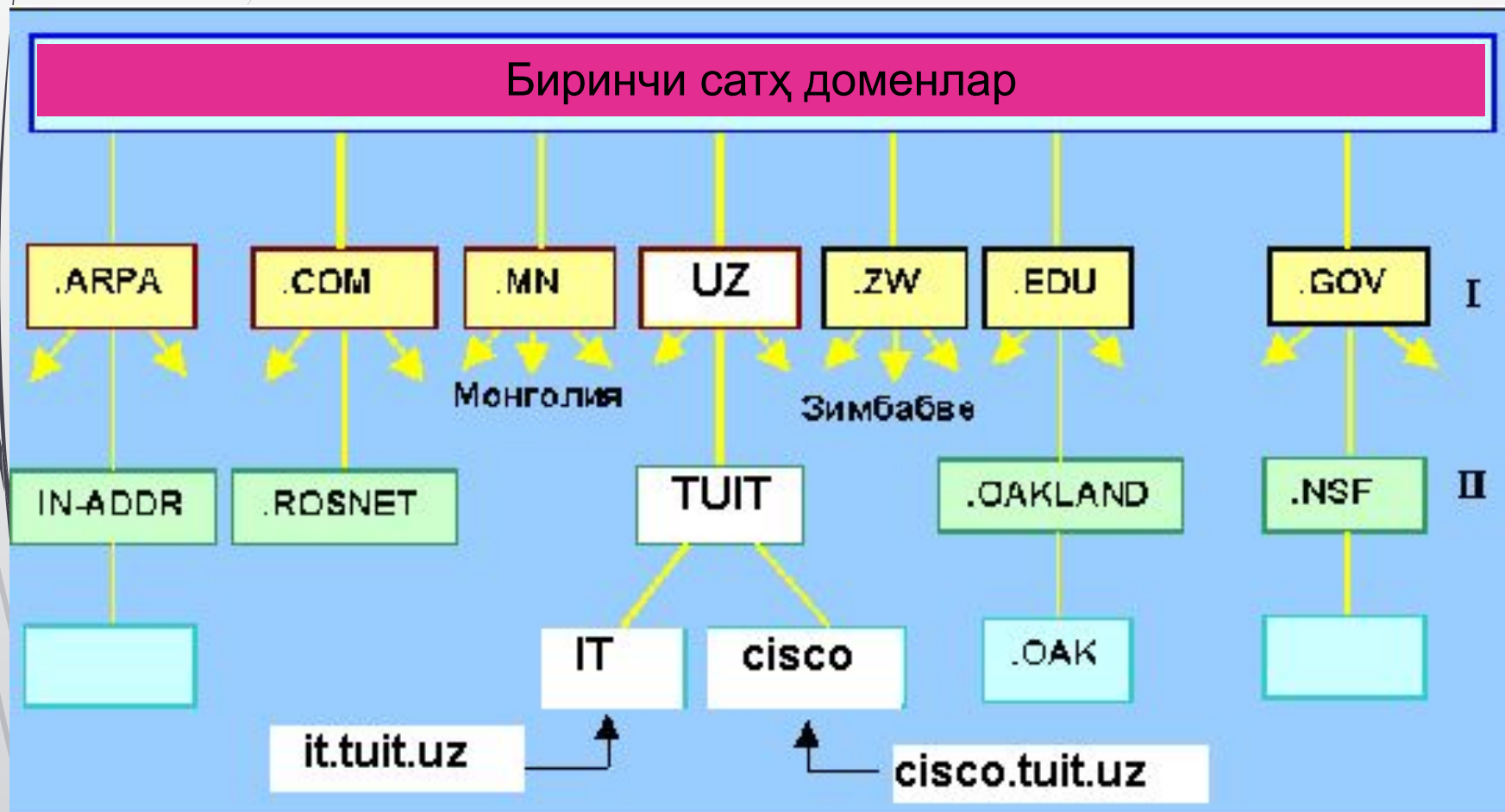
Технология
номи

The diagram illustrates the components of the URL <http://www.tuit.uz>. It features three red arrows pointing upwards to different parts of the URL. The first arrow points to 'http://', the second to 'www.', and the third to '.uz'. Brackets are placed above the arrows to group the parts: the first bracket covers 'http://', the second covers 'www.', and the third covers '.uz'. Labels in Uzbek are placed below each arrow: 'Технология номи' (Technology name) for 'http://', 'Ташкилот домени' (Organization domain) for 'www.', and 'Асосий домен' (Main domain) for '.uz'.

Ташкилот
домени

Асосий
домен

Домен манзининг шаклланиши

Интернет домен тизими

Интернет домен номлари Интернет манзилларида ишлатилиб, улар мамлакат номларини, ташкилот ва корхоналар фаолиятини англатади

UZ - Uzbekistan

KG - Kyrgyzstan

KZ - Kazakhstan

RU - Russia

UA - Ukraine

UK - United Kingdom

US - United States

COM - Commercial

EDU - US Educational

GOV - Government

INT - International

MIL - US Military

NET - Network

ORG - Non-Profit Organization

www.gov.uz

Ўзбекистон Республикаси ҳукумат портали

ЎзР Вазирлар Маҳкамасининг “Интернет тармоғида Ўзбекистон Республикасининг Ҳукумат порталини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2007 йил 17 декабрдаги 259-сон қарорига асосан Ҳукумат портали Интернет тармоғида Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг расмий давлат ахборот ресурси ҳисобланади.

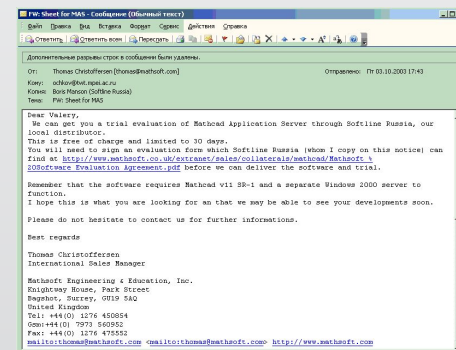
Анъанавий почта хизмати

- **Анъанавий почта хизмати:**
 - ҳар бир шаҳар ва марказларда жойлашган почта алоқаси корхоналари оркали амалга оширилади.
 - Бунда жўнатилиши режалаштирилаётган хат махсус конвертга солиниб юборувчи ва қабул қилувчининг индекси, манзили ва кимга мўлжалланганлиги ёзилади.
 - Шу маълумотларга асосланган ҳолда почта корхонаси келган хатни марказий почта корхонасига юборади ва у ерда сараланиб тегишли манзилга элитиб беришни таъминлайди.
 - Камчилиги: юборилган хабар ёки хат манзил узоқлигига қараб кунлаб, ойлаб бориши, баъзи ҳолларда умуман етиб бормаслиги ҳам мумкин

Электрон почта хизмати ва унинг афзалликлари

- Интернет-ҳалқаро тармоғининг асосини Electronic mail (E-mail) - Электрон почта хизмати ташкил қилади.
- Электрон почта худди одатдаги почтадек бўлиб, фақат бунда хатни қоғозга эмас, балки компьютер клавиатурасидан ҳарф ва сўзларни териб, электрон сигналларнинг маълум тартибдаги кўринишига келтиради.
- Электрон почта махсус дастур бўлиб, унинг ёрдамида дунёнинг ихтиёрий жойидаги электрон манзилга хат, ҳужжат, яъни ихтиёрий файлни тезда (бир неча сонияларда) жўнатиш ва қабул қилиб олиш мумкин.
- Бундан ташқари маълум талаблар мавжуд, яъни бунда хат жўнатаётган фойдаланувчи ва қабул қилаётган фойдаланувчи ҳам Интернет тармоғига уланган компьютерга мурожаат қилиш имкониятига эга бўлиши керак.

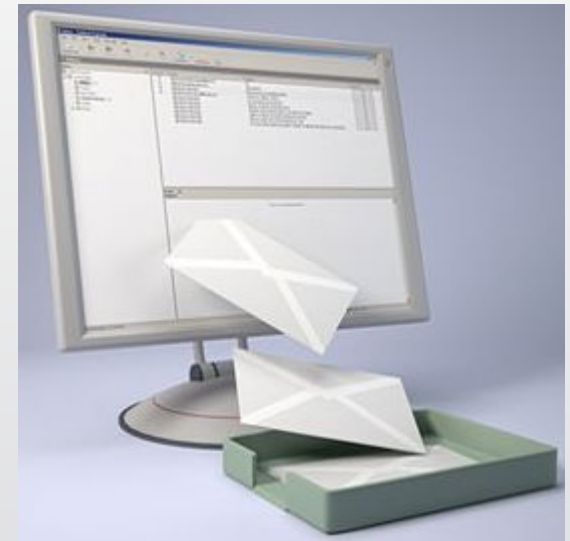

Электрон хабар узатиш кетма-кетлиги

Хабар ва почта қутиси тушунчалари

- Хабар, умуман олганда, фойдаланувчи почта орқали юбориши керак бўлган маълумот ҳисобланиб ва олдиндан бошқа дастурда тайёрланади, кейин электрон почта орқали жўнатилади
- Почта қутиси – бу фойдаланувчи учун электрон почта хизматини тақдим этувчи компьютерда қайд қилинган номдир
- Ушбу ном компьютер хотирасида папка кўринишида шакллантирилади ва у ўзида кирувчи ва чиқувчи хабарларни вақтинчалик сақлайди.
- Электрон почта манзили(___ @ _____.__)

Электрон почта манзили

Электрон почта манзили: почта қутиси номи ва почта сервери манзилидан иборат бўлади

name@domain2.domain1

info@tuit.uz

Почта қутиси
НОМИ

Ташкилот
ДОМЕНИ

Асосий
ДОМЕН

Хабарларни узатиш

- Ташкил қилинган электрон почта орқали бошқа электрон манзилга хат жўнатиш кетма-кетлигини кўриб чиқамиз:
 - дастлаб, **mail.ru** Web саҳифаси ишга туширилади
 - ҳосил бўлган ишчи ойнанинг **Имя** майдонига фойдаланувчи электрон манзили ва **Пароль** майдонига пароли киритилади
 - **Войти** тугмачаси босилади

The screenshot shows the mail.ru website interface. At the top, there is a browser address bar with the URL <http://www.mail.ru/>. Below the address bar, there are navigation icons and a search bar. The main content area features the mail.ru logo and the text "национальная почтовая служба". Below the logo, there are links for "Сделать стартовой" and "С телефона: m.mail.ru". The registration form is titled "почта агент" and "Регистрация в почте". It contains the following fields and elements:

- Имя: tiut
- Почта: @mail.ru
- Пароль: [masked]
- Забыли? (Forgot password?)
- Чужой компьютер (This is my computer) checkbox
- Войти (Login) button

Хабарларни узатиш

- Хабарни узатиш учун қуйидаги кетма-кетлик бажарилиши лозим
- **Кому** майдонига хат жўнатилиши керак бўлган электрон манзил
- **Тема** майдонига хат мавзуси
- Хат мазмуни пастки бўш ойнага ёзилади
- **Отправить** тугмачаси босилади

The screenshot shows the 'Почта' (Mail) section of a web browser. The navigation bar includes 'Адреса', 'Мой мир', 'Фото', 'Видео', 'Новости', 'Игры', and 'Зна'. Below the navigation bar are two main buttons: 'Проверить почту' (Check mail) and 'Написать письмо' (Write email). The 'Write email' section contains three buttons: 'Отправить' (Send), 'Сохранить' (Save), and 'Отмена' (Cancel). A dropdown menu 'Показать все поля' (Show all fields) is visible. The 'Кому:' (To:) field contains 'tuit@tuit.uz'. The 'Тема:' (Subject:) field contains 'Презентация маълумотлари'. Below the subject field are two buttons: 'Прикрепить файл' (Attach file) and 'настроить' (Configure). A toolbar at the bottom of the form includes icons for bold, italic, underline, text color, background color, link, unlink, list, and a smiley face. The text area contains the following text: '--
Все возможности @Mail.Ru в твоём мобильном.
Просто зайти с телефона на m.mail.ru

Спам ва спамларнинг

турлари

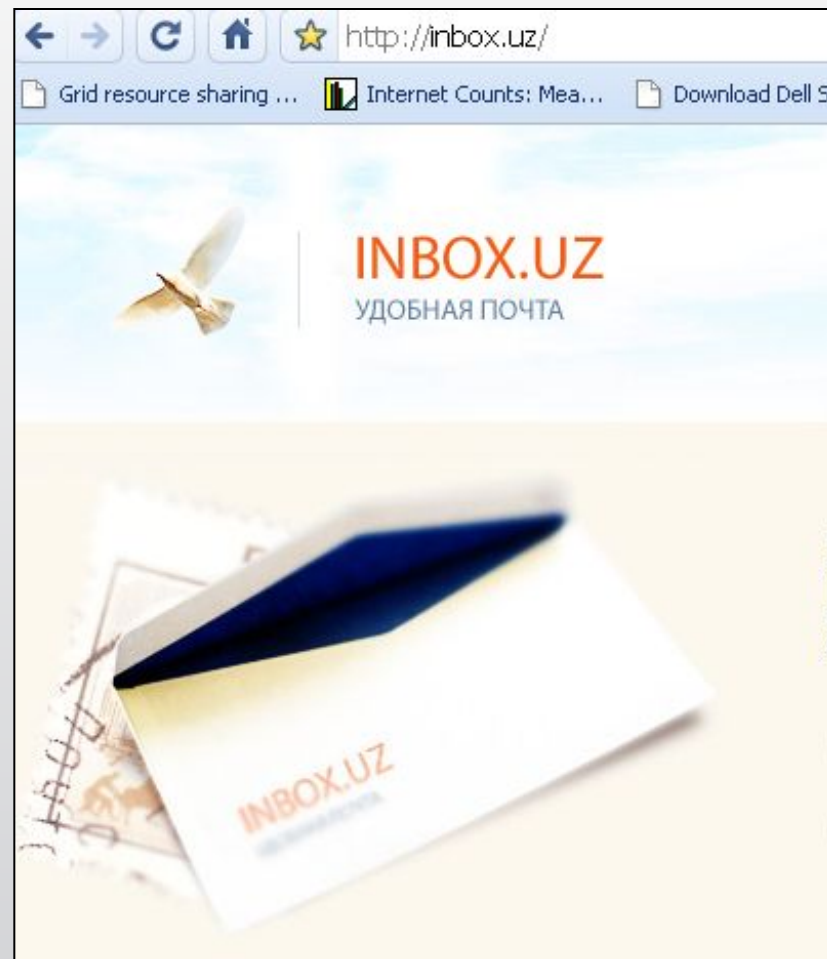
- **«Спам»** термини янги мазмунда жонга тегувчи электрон тарқатмалар ёки почта чиқиндилари деган маънони англатади
- Спам куйидаги турларга бўлинади:
 - **Аноним:** барча кўпинча айнан яширин ёки қалбакилаштирилган қайта алоқа манзили кўрсатилган автоматик тарқатмалардан жабрланади.
 - **Оммавий:** ушбу тарқатмалар айнан оммавий ва фақатгина шулар спамерлар учун ҳақиқий бизнес ҳамда фойдаланувчилар учун ҳақиқий муаммо ҳисобланади.
 - **Сўралмаган:** имзоланган тарқатмалар ва конференциялар бизнинг тушунчамизга кирмаслиги кераклиги яққол тушунарли. Ҳар бир электрон почта хизмати ўзининг фойдаланувчиларига спамдан ҳимояланиш воситаларини таклиф қилишади.

Филтрлар ва қора рўйхат

- **Филтрлар** асосан почта қутисига келаётган хатларнинг мавзуси, кимдан келган манзили асосида саралаш ва тартиблаш функциясини бажаради.
- **Қора рўйхат** эса хат юборувчи манзилни махсус журналга киритиб бу манзилдан бошқа хат олмаслик мақсадида ишлатилади.

Миллий электрон почта хизматлари

- Ҳозирги кунда миллий почта хизматлари ҳам анча ривожланиб бормокда.
- Ўзбекистондаги ҳар бир Интернет провайдер ўзининг почта сервери ва хизматига эга бўлиб, асосан ўзининг мижозларига хизмат кўрсатади.
- **inbox.uz** очиқ почта тизими ҳисобланади ва бу тизим орқали ҳоҳловчи фойдаланувчилар хат ва хабарлар жўнатиб қабул қилишлари мумкин.

Халқаро почта хизматлари

- Электрон почта орқали маълумот юбориш учун икки усул кенг тарқалган:
 - бепул электрон почта хизмати деб юритилиб, ундан фойдаланиш учун Интернетда маълум бир Web саҳифалари мавжуддир.
 - Булар mail.ru, yahoo.com, mail.uz, gmail.com
 - Microsoft exchange дастури. Бу дастур ёрдамида локал ҳисоблаш тармоғи ёки алоҳида компьютерда халқаро почта хизматлари web саҳифаларни чақирмасдан хабарларни тўғридан - тўғри компьютерга юклаб олиш ёки юбориш имкониятини беради

The logo for mail.ru, featuring a yellow '@' symbol followed by the text 'mail.ru' in white on a dark blue background.The logo for Microsoft Exchange, with 'Microsoft' in a small font above 'Exchange' in a larger font, both in black, with a yellow underline under 'Exchange'.The logo for mobileme, with 'mobile' in black and 'me' in a blue script font.The logo for Gmail, with 'G' in blue, 'mail' in multi-colored letters, and a red envelope icon.The logo for Yahoo! Mail, with 'YAHOO!' in purple and 'MAIL' in black.The logo for AOL, with 'AOL' in blue and a blue globe icon.

Электрон почтадан фойдаланиш ва электрон хабарларни алмашиш маданияти

- Почтангизни тез-тез ўқиб тулинг
- Хатда албатта сарлавҳа кўрсатиш зарурдир
- Хатингизни олувчини билинг ва ҳурмат қилинг
- Хатни хатосиз ёзинг
- Хабарни қисқа ёзинг
- Ўз хатингизни бошқа манзилларга кўчиришликдан сақланг
- Керак бўлмаган тақдирда ўз хатингизда жавоб ва сўровлар йўлланг
- Сўровларга тўлиқ жавоб беринг

Эътиборингиз учун раҳмат!